

Sygn. akt III Ca 288/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 czerwca 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Gabriela Sobczyk

Sędzia SO Andrzej Dyrda

SR del. Roman Troll (spr.)

Protokolant Monika Piasecka

po rozpoznaniu w dniu 18 czerwca 2014 r. w Gliwicach na rozprawie

sprawy z powództwa G. S.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Zabrze

z dnia 19 września 2013 r., sygn. akt VIII C 1109/12

oddala apelację.

SSR del. Roman Troll SSO Gabriela Sobczyk SSO Andrzej Dyrda

Sygn. akt III Ca 288/14

UZASADNIENIE

Powódka G. S. wniosła o zasądzenie od pozwanej (...) S.A. z w W. kwoty 30 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 27 marca 2012 r. do dnia zapłaty, tytułem zadośćuczynienia za śmierć brata wraz z kosztami postępowania. W uzasadnieniu wskazała, że w dniu 17 maja 2006 r. jej brat A. K. zmarł w wyniku potrącenia go przez sprawcę, który w dacie zdarzenia posiadał obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych u pozwanej, a na skutek jego śmierci doznała strat, które stanowią naruszenie dóbr osobistych członków rodziny zmarłego i uzasadniają przyznanie zadośćuczynienia na podstawie art. 448 kc w związku z art. 24 § 1 kc.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i obciążenie powódki kosztami procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w sprawie wskazując, że w polskim systemie prawa cywilnego zasadą jest, że odszkodowanie z powodu czynu niedozwolonego przysługuje wyłącznie poszkodowanemu, art. 448 kc w związku z art. 24 § 1 kc stanowi podstawę do żądania zadośćuczynienia wyłącznie temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone czynem bezprawnym, a w rozpoznawanej sprawie delikt sprawcy skierowany był przeciwko dobrom poszkodowanego w wypadku, tj. życiu i zdrowiu A. K., a nie dobrom osobistym powódki. Ponadto powódka jak i jej zmarły brat w chwili jego śmierci byli osobami w dojrzałym wieku i posiadającymi własne rodziny.

Sąd Rejonowy w Zabrzu ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 17 maja 2006 r. w S. M. D. naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym, w ten sposób, że nie ustąpił pierwszeństwa znajdującemu się na wyznaczonym przejściu A. K., czym doprowadził do jego potrącenia, na skutek czego A. K. zmarł. Pojazd sprawcy wypadku w dacie zdarzenia posiadał obowiązkowe ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych u pozwanej.

A. K. był o dwa lata starszym bratem powódki. Wspólnie z trojgiem rodzeństwa i rodzicami mieszkali do czasu osiągnięcia pełnoletności. Powódka swoje dzieciństwo spędziła głównie z bratem, z którym chodziła do oddalonej od domu o kilka kilometrów szkoły. Razem grali w piłkę, kapali się w miejscowym stawie i pomagali rodzicom w prowadzeniu gospodarstwa.

Brat powódki mieszkał w S.. Rodzeństwo często spotykało się natomiast u swojej mamy i teściowej brata, które mieszkaly w Z. B.. Przed śmiercią ostatni raz widzieli się w marcu 2006 r. na imieninach teściowej brata.

Powódka jest rozwiedziona, ma dwoje dzieci – syna i córkę. Zmarły brat zostawił żonę i dwie córki. W chwili śmierci A. K. miał 58 lat, natomiast powódka G. S. 56.

Po śmierci brata powódka cały czas pracowała zawodowo, nie korzystała ze zwolnienia lekarskiego i urlopów. Nie miała trudności z wypełnianiem obowiązków służbowych. Nie korzystała również z opieki psychologicznej, nie leczyła się psychiatrycznie i farmakologicznie.

Obecnie powódka ma znajomych, utrzymuje dobre relacje sąsiedzkie, po śmierci brata w dalszym ciągu utrzymywała z kolei przyjacielskie relacje w środowisku pracowniczym. Powódka jeździ na basen, co dwa lata wyjeżdża do sanatorium, dwukrotnie w roku odwiedza syna w Anglii.

Posiadana przez powódkę umiejętność ekspresji trudnych przeżyć, wyrażanie emocji oraz zapewnienie sieci wsparcia przez członków rodziny oraz grono znajomych, pracowników, w tym osób posiadających podobne urazowe doświadczenia, pozwoliło na prawidłowe uzewnętrznienie przykrych uczuć i zredukowanie ich nasilenia. Powódka przez okres kilkunastu miesięcy przechodziła proces reorganizacji, stabilizowania stanu psychicznego, akceptacji realności utraty brata, odpowiadający typowemu obrazowi adaptacji i cyklu żałoby, a z psychologicznego punktu widzenia dynamika reakcji żałoby odpowiadała klinicznemu obrazowi fizjologicznej reakcji żałoby, zaś okres trwania i natężenie objawów emocjonalnych nie wykraczały poza typowy przebieg procesu przystosowawczego w sytuacji śmierci osoby bliskiej, nie przekraczając zdolności adaptacyjnych powódki bezpośrednio po doświadczeniu utraty brata i nie spowodowały utrwalonych zaburzeń intrapsychicznych.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy w Zabrzu wyrokiem z dnia 19 września 2013 roku zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 2 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 27 marca 2012 roku do dnia zapłaty (pkt 1), oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt 2), nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Z. kwotę 114,90 zł tytułem nieuiszczonej części kosztów sądowych (pkt 3), nakazał pobrać od powódki na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Z. zasądzzonego roszczenia kwotę 207,15 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych (pkt 4), odstąpił od obciążania powódki kosztami sądowymi w pozostałym zakresie (pkt 5), koszty zastępstwa procesowego pomiędzy stronami wzajemnie zniósł (pkt 6).

Orzeczenie to zapadło w oparciu o art. 448 kc w związku z art. 24 § 1 kc, gdyż śmierć brata powódki wskutek obrażeń odniesionych w wypadku, za który odpowiedzialność odszkodowawczą ponosi pozwany, godziła bezpośrednio w dobra osobiste powódki w postaci więzi rodzinnej ze zmarłym, ale wyższe zadośćuczynienie byłoby nadmierne, gdyż doznana przez G. S. krzywda nie jest tego stopnia, który legitymizowałaby zasądzenie na jej rzecz zadośćuczynienia w żądanej wysokości, ponieważ zarówno powódka jak i zmarły brat mieli własne rodziny i to na nich koncentrowały się ich działania i zaangażowanie, a więzi z rodzeństwem w chwili założenia własnej rodziny ulegają naturalnemu rozluźnieniu, co jest spowodowane koniecznością zajęcia się dziećmi i małżonkiem. Po tragicznej śmierci brata G. S. nie korzystała z opieki psychologicznej, nie leczyła się psychiatrycznie ani nie zażywała żadnych leków, cały czas

kontynuowała pracę, wywiązywała się z obowiązków związanych z wykonywaniem zawodu, koncentrowała aktywność na pomaganiu własnej rodzinie prokreacyjnej, dzieciom, była zaangażowana w opiekę nad wnukami, również w sferze życia osobistego powódki nie zaszły znaczące zmiany, gdyż G. S. aktywnie stara się wykorzystać wolny czas poprzez m. in. korzystanie z basenu, co dwa lata wyjeżdża do sanatorium, dwukrotnie w roku odwiedza syna w Anglii, nie utraciła chęci poznawania nowych osób, co więcej liczy, że uda jej się jeszcze poznać kogoś na stałe.

O odsetkach Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 481 kc, przyjmując za początkową datę ich liczenia zgodnie z żądaniem powódki dzień 27 marca 2012 r.

O kosztach postępowania w odniesieniu do pozwanego Sąd Rejonowy orzekł w punkcie 3 wyroku na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc, przy uwzględnieniu zasady odpowiedzialności za wynik sporu. Koszty poniesione przez Skarb Państwa w niniejszej sprawie wynosiły 1 722,05 zł, na którą to sumę składały się kwoty 1 500 zł tytułem nieuiszczonej przez powódkę opłaty od pozwu oraz kwota 222,05 zł tytułem wynagrodzenia biegłego psychologa. Ponieważ pozwana przegrała sprawę w 6,67 % powinna zwrócić Skarbowi Państwa - Sądowi Rejonowemu w Zabrzu kwotę 114,90 zł (6.67% x 1 722,05 zł). Z kolei o kosztach postępowania w odniesieniu do powódki Sąd Rejonowy orzekł w punkcie 4 i 5 wyroku na podstawie art. 102 kpc. Powódka przegrała sprawę w 93,33 %, dlatego też Sąd Rejonowy uznał, biorąc za podstawę całokształt okoliczności sprawy, z w tym zwłaszcza trudną sytuację finansową powódki wykazaną w związku z wniesionym w sprawie wnioskiem o zwolnienie jej od kosztów sądowych, jak również przedmiot postępowania, że stanowi ona szczególnie uzasadniony przypadek w rozumieniu przepisu art. 102 kpc. Powódka została zwolniona od opłaty od pozwu ponad kwotę 400 zł, uiszczając opłatę sądową do tej wysokości, dlatego też nakazano pobrać od niej na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Zabrzu nadto część kosztów w wysokości 207,15 zł, która to kwota stanowi 93,33 % wydatków związanych z przeprowadzeniem dowodu z opinii biegłego. Z uwagi na względnie jedynie częściowe uwzględnienie żądań pozwu, w oparciu o przepis art. 100 kpc orzeczono jak w punkcie 6 wyroku.

Apelację od tego wyroku złożyła pozwana zaskarżając go w części dotyczących punktów 1, 3, 5 oraz 6 i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego:

1 art. 448 kc w związku z art. 24 § 1 kc poprzez błędną wykładnię i zasądzenie zadośćuczynienia pomimo że powódce nie przysługują bezpośrednie roszczenia z tytułu przestępstwa drogowego, zaś według orzecznictwa osoba najbliższa pokrzywdzonemu, który poniósł śmierć w związku z popełnieniem przestępstwa może w ramach obowiązku naprawienia szkody dochodzić tylko roszczeń, które jej bezpośrednio przysługują,

2 art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych poprzez zasądzenie zadośćuczynienia za pozbawienie więzi z osobą bliską jako naruszenie chronionego dobra osobistego zaliczanego do katalogu otwartego z art. 23 kc pomimo, że art. 34 ust. 1 stawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych stanowi, że z ubezpieczenia posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są zobowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia, a katalog dóbr podlegających ochronie gwarancyjnej w ramach zawartej umowy ubezpieczenia wymienia enumeratywnie chronione dobra i nie przewiduje obowiązku odszkodowawczego za dobro w postaci utraty więzi z osobą bliską, która straciła życie w wypadku drogowym

i wniosła o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów postępowania od powódki na rzecz pozwanej, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Sąd Rejonowy w sposób prawidłowo ustalił stan faktyczny i jako taki Sąd Okręgowy uznaje go za własny, także rozważania prawne poczynione przez Sąd Rejonowy są prawidłowe i Sąd Okręgowy w pełni je akceptuje.

W toku rozpoznawanej sprawy nie doszło do naruszenia art. 448 kc w związku z art. 24 § 1 kc, albowiem przepisy te umożliwiają najbliższemu członkowi rodziny zmarłego skuteczne złożenie żądania zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, gdy jego śmierć nastąpiła na skutek deliktu mającego miejsce przez 3 sierpnia 2008 r., natomiast wprowadzenie do Kodeksu cywilnego ustawą z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731) art. 446 § 4 kc doprowadziło jedynie do zmiany w sposobie realizacji roszczenia poprzez skonkretyzowanie osób uprawnionych do jego dochodzenia i przesłanek stosowania (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2011 r., sygn. akt I CSK 621/10, LEX 848128). W rozpoznawanej sprawie jednak art. 446 § 4 kc nie mógł znaleźć zastosowania, z uwagi na to, że wszedł w życie po dacie zdarzenia objętego prowadzonym postępowaniem (art. 5 ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw).

Poglądu skarżącego, iż powódce nie przysługuje roszczenie oparte na art. 448 kc nie sposób podzielić. Należy bowiem zauważyć, że Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 22 października 2010 r. (sygn. akt III CZP 76/10, opublik. w OSNC – ZD z 2011 r., nr B, poz. 42) przyjął, że najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje, na podstawie art. 448 kc w związku z art. 24 § 1 kc, zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r. wskazując, że więzi rodzinne mogą być uznane za dobro osobiste podlegające ochronie na gruncie art. 23 i 24 kc, a więc dobro to może być naruszone przez spowodowanie śmierci osoby najbliższej (por. także uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2011 r., sygn. akt III CZP 32/2011, opubl. w OSNC z 2012 r., nr 1, poz. 10). Sąd Okręgowy w pełni podziela argumenty tej uchwały oraz zaakcentowany w niej pogląd, że przeciwnego argumentu nie może stanowić sam fakt wprowadzenia przez ustawodawcę, od dnia 3 sierpnia 2008 r., uprawnień sądu do zasądzenia odpowiedniej sumy pieniężnej za doznana krzywdę. Poza tym sam delikt może wyrządzać szkodę różnym osobom, a stanowi on źródło krzywdy, którą poniosła powódka właśnie na skutek śmierci brata, gdyby delikt nie zaistniał, to nie zostałyby jej wyrządzona krzywda.

Także w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2011 r. (sygn. akt III CZP 32/2011, opubl. w OSNC z 2012 r., nr 1, poz. 10) wyrażono zapatrywanie, iż zadośćuczynienie pieniężne może być przyznane za doznaną krzywdę spowodowaną czynem niedozwolonym, gdy śmierć poszkodowanego nastąpiła przed 3 sierpnia 2008 r. i nie zmienia tego w żadnym zakresie to, że w uzasadnieniu wskazano, iż we wcześniejszych orzeczeniach (przed wprowadzeniem zmian do Kodeksu cywilnego) jako podstawę dochodzenia zadośćuczynienia wskazywano art. 446 § 3 kc. Sąd Najwyższy bowiem słusznie w tymże samym uzasadnieniu wskazuje, że wprowadzenie art. 446 § 4 kc nie spowodowało uchylenia art. 448 kc, było natomiast wyrazem woli ustawodawcy zarówno potwierdzenia dopuszczalności dochodzenia zadośćuczynienia przed zmianą przepisów, jak i ograniczenia kręgu osób uprawnionych z tego tytułu. Śmierć osoby najbliższej powoduje bowiem naruszenie dobra osobistego osoby związanej emocjonalnie ze zmarłym i jeżeli zerwanie tej więzi powoduje (jak w rozpoznawanej sprawie) ból, cierpienie i rodzi poczucie krzywdy, to można dochodzić swojego roszczenia na podstawie art. 448 kc, trzeba jedynie wykazać, że doszło do naruszenia dobra osobistego, które spowodowało określone powyżej skutki.

Należy jeszcze podkreślić, że także w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2012 r. (sygn. akt III CZP 93/12, opublik. w OSNC z 2013 r., nr 7 – 8, poz. 84) potwierdzono, iż przed zmianą Kodeksu cywilnego ustawą z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw można było dochodzić tego roszczenia (o zadośćuczynienie za doznaną krzywdę na skutek śmierci osoby najbliższej wywołanej czynem niedozwolonym) na podstawie art. 448 kc i nie wyłączało to zakresu ochrony ubezpieczeniowej przewidzianej w art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U, Nr 124, poz 1152 ze zm.) w brzmieniu sprzed dnia 11 lutego 2012 r.

Zarzuty skarżącego odnośnie niedopuszczalności interpretacji art. 448 kc w sposób wyżej przedstawiony nie mogą zostać uznane za zasadne. Sąd bowiem ma możliwość dokonywania interpretacji przepisów prawa i z tej możliwości nie może zrezygnować, samo bowiem stosowanie prawa polega m.in. na dokonaniu interpretacji przepisu, ustaleniu

jego treści za pomocą dyrektyw interpretacyjnych (por. Z. Tobor: [w:] J. Nowacki, Z. Tobor: Wstęp do prawoznawstwa, Warszawa 1993 r., s. 176 – 181, B. Bładowski: Sędzia cywilista, Zakamycze 2000, s. 21). Chodzi tylko o to, aby ta interpretacja była prawidłowa. W rozpoznawanej sprawie znaczenie zaś ma to czy na skutek wypadku doszło do naruszenia dobra osobistego powódki oraz czy w związku z powyższym przysługuje jej jakieś roszczenie. Wiąż emocjonalna łącząca osoby bliskie jest dobrem osobistym, a przez śmierć osoby bliskiej zostaje ona naruszona, dlatego też doznany na skutek śmierci osoby bliskiej uszczerbek polega nie tylko na osłabieniu aktywności prowadzącej do pogorszenia sytuacji życiowej, lecz jest także następstwem naruszenia dobra osobistego, jakim jest relacja między zmarłym a osobą zainteresowaną, dlatego też stosowanie art. 446 § 3 kc we wcześniejszym orzecznictwie Sądu Najwyższego stanowiło próbę poszukiwania ochrony osób bliskich zmarłego, po wejściu jednak w życie art. 446 § 4 kc ten właśnie przepis daje wyraźną podstawę do przyznania zadośćuczynienia pieniężnego za naruszenie dobra osobistego, jakim jest utrata więzi rodzinnej, powodującego cierpienia i ból, wzmacnia on bowiem pozycję najbliższego członka rodziny, jednak nie wyklucza stosowania także stosowania art. 448 kc (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2010 r., sygn. akt II CSK 248/10, LEX 785681). Należy także podkreślić, że zadośćuczynienie zarówno z art. 446 § 4 kc, jak i z art. 448 kc w związku z art. 24 § 1 kc nie są rodzajowo odmienne, gdyż w każdym przypadku stanowią kompensatę doznanej krzywdy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 sierpnia 2013 r., sygn. akt V CSK 361/12, LEX 1391374). Naruszenie tej więzi emocjonalnej łączącej powódkę z jej bratem spowodowało naruszenie jej dobra osobistego, które podlega ochronie (art. 23 kc) i dlatego, na podstawie art. 448 kc w związku z art. 24 § 1 kc, należy jej się zadośćuczynienie za doznaną krzywdę.

Ustawodawca nie wskazał szczegółowych przesłanek, jakimi sąd winien się kierować ustalając wysokość zadośćuczynienia, dlatego też ocena taka, z samej istoty należy do swobodnego uznania sędziowskiego, nie może być jednak dowolna, lecz oznaczona przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy. Zadośćuczynienie ma bowiem charakter kompensacyjny, a podstawową przesłanką przy jego uwzględnianiu jest stopień natężenia krzywdy.

W przekonaniu Sądu Okręgowego kwota 2 000 zł dla powódki jest dostatecznym i odpowiednim zaspokojeniem jej roszczeń, uwzględniającym wszystkie okoliczności sprawy, które powinny mieć wpływ na jej określenie, na które szczegółowo wskazywał Sąd Rejonowy w motywach swego uzasadnienia.

Mając powyższe na uwadze apelację jako bezzasadną należało oddalić i w tym zakresie Sąd Okręgowy oparł się na art. 385 kpc w związku z art. 448 kc i art. 24 § 1 kc.

SSR (del.) Roman Troll SSO Gabriela Sobczyk SSO Andrzej Dyrda